

Opleidingsstelsels voor advocaten in de EU

Frankrijk

Informatie verstrekt door: Conseil National des Barreaux

april 2014

BESCHRIJVING VAN HET NATIONALE OPLEIDINGSTELSEL VOOR ADVOCATEN in Frankrijk

1. Toegang tot het beroep

Hoger onderwijs/universitair onderwijs	JA
Een afgeronde universitaire rechtenstudie is verplicht	JA Een masterdiploma rechten of een equivalent daarvan is vereist om advocaat te kunnen worden Rechtsgrondslag: In het Frans: Arrêté du 25 novembre 1998 fixant la liste des titres ou diplômes reconnus comme équivalents à la maîtrise en droit pour l'exercice de la profession d'avocat en Arrêté du 21 mars 2007
Stappen om een volledig bevoegde advocaat te worden:	<ul style="list-style-type: none"> • Nationaliteitsvereiste (Franse nationaliteit, onderdaan van één van de lidstaten van de EU, van een staat die valt onder de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte, onderdaan van een staat of territoriale eenheid die niet behoort tot de EU of de EER en waar Franse burgers het beroep mogen uitoefenen onder dezelfde voorwaarden als die welke van toepassing zijn op belanghebbende personen die het beroep wensen uit te oefenen in Frankrijk, of personen die de status van vluchteling of stateloze hebben en die zijn erkend door het Franse bureau voor de

bescherming van vluchtelingen en statelozen (OFPRA)

- **Vereist universitair diploma:** in het bezit van een masterdiploma rechten niveau 1 of een equivalent daarvan en in het bezit van een CAPA-geschiktheidscertificaat voor het beroep van advocaat (*certificat d'aptitude à la profession d'avocat*)
- **Morele vereisten:** kandidaten mogen niet zijn veroordeeld voor een strafbaar feit en er mogen geen disciplinaire sancties aan hen zijn opgelegd. Ook mogen zij niet persoonlijk failliet zijn verklaard en er mogen geen andere sancties zijn opgelegd.
- **Inschrijving als advocaat bij de balie:**
  - Succesvolle afronding van het laatste CAPA-examen
  - Na succesvolle afronding van het laatste CAPA-examen moet de advocaat in opleiding de eed afleggen en worden ingeschreven op het tableau van praktiserende advocaten van de regio waar hij als advocaat wenst te werken (zie artikel 101 [décret du 27 novembre 1991](#)).

Rechtsgrondslag (in het Frans):

[Loi n° 71-1130 du 31 décembre 1971 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques](#)

[Décret n° 91-1197 du 27 novembre 1991. organisant la profession d'avocat](#)

Alternatieve routes naar dit beroep:

Bepaalde categorieën professionals worden, op basis van eerder uitgevoerde activiteiten waarnaar wordt verwezen in de artikelen 97 en 98 van besluit nummer 91-1197 ([décret n° 91-1197 du 27 novembre 1991 organisant la profession d'avocat](#))

- vrijgesteld van het vereiste van het hebben van een diploma uit hoofde van artikel 11, lid 2, van de bovengenoemde wet van 31 december 1971 ([article 11 \(2°\) de la loi du 31 décembre 1971](#)), van opleidingsvereisten en van het geschiktheidscertificaat voor het beroep van advocaat (avocat):

1° Leden en voormalige leden van de Franse Raad van State (*Conseil d'État*) evenals leden en voormalige leden van de administratieve rechtbanken en de administratieve hoven van beroep;

2° Rechters en voormalige rechters van de Rekenkamer, of regionale rekenkamers van Frans Polynesië en Nieuw-Caledonië;

3° Rechters en voormalige rechters van de rechterlijke macht op basis van Besluit nummer 58-1270 ([Ordonnance n° 58-1270 du 22 décembre 1958 portant loi organique relative au statut de](#)

[la magistrature](#));

4° Hoogleraren rechtsgeleerdheid;

5° Advocaten van de Raad van State en het Hof van Cassatie;

6° Voormalige advocaten die het recht hebben om te pleiten bij het hof van beroep;

7° Voormalige advocaten die zijn ingeschreven bij de Franse balie en voormalige juridisch adviseurs:

- de volgende categorieën worden vrijgesteld van het vereiste van een theoretische of praktijkopleiding en van het bezitten van een geschiktheidscertificaat voor het beroep van advocaat (*avocat*):

1° Notarissen, deurwaarders, griffiers bij de handelsrechtbanken, bewindvoerders en officiële ontvangers van inning en liquidatie van bedrijven, voormalige curators en bewindvoerders, raadslieden voor intellectuele eigendom en voormalige raadslieden voor patenten op uitvindingen die hun werkzaamheden voor een periode van ten minste vijf jaar hebben uitgevoerd;

2° Universitair docenten, onderwijsassistenten en docenten, indien zij beschikken over een doctorsgraad in rechten, economie of management, met aantoonbare ervaring van vijf jaar in het doceren van rechtsgeleerdheid op basis van de hierboven genoemde titels in onderwijs- en onderzoekseenheden;

3° Bedrijfsjuristen met ten minste acht jaar aantoonbare praktijkervaring op de juridische afdeling van een of meerdere bedrijven;

4° Ambtenaren en voormalige ambtenaren van categorie A, of personen die werden aangemerkt als ambtenaren van deze categorie met ten minste acht jaar praktijkervaring in een administratieve of dienstverlenende publieke omgeving of in een internationale organisatie;

5° Aan een vakbond verbonden juridisch adviseurs die gedurende een periode van ten minste acht jaar juridische activiteiten hebben uitgevoerd;

6° Advocaten in loondienst die werken voor een advocaat (*avocat*), een associatie of een advocatenkantoor, voor een praktiserend advocatenkantoor of voor een advocaat met een advocaat bij de Raad van State en het Hof van Cassatie, met ten minste acht jaar aantoonbare juridische praktijkervaring, nadat hij de titel of het diploma heeft behaald dat wordt genoemd in bovenstaand artikel 11, lid 2, van de wet van 31 december 1971;

7° Personen die worden genoemd in artikel 22 van wet nummer 2011-94 van 25 januari 2011 ([article 22 de la loi n° 2011-94 du 25 janvier 2011 portant réforme de la représentation devant les cours d'appel](#));

8° Medewerkers van plaatsvervangers of assistenten van senators die als hoofdberoep juridische activiteiten met een uitvoerende status hebben uitgeoefend gedurende ten minste acht jaar.

2. Opleiding tijdens de introductieperiode

Is er een introductieperiode?	JA	Rechtsgrondslag (in het Frans): Besluit nummer 91-1197 van 27 november 1991 waarin het beroep advocaat wordt georganiseerd
-------------------------------	----	--

		Décret n° 91-1197 du 27 novembre 1991 organisant la profession d'avocat
Verplicht	JA	Vastgestelde duur: De CRFPA-opleiding (opleiding van de regionale balie) is verdeeld over 18 maanden
Soorten organisaties die verantwoordelijk zijn voor het organiseren van introductieopleidingen		<ul style="list-style-type: none"> • Regionale balieopleidingen (<i>École d'avocats – EDA</i>) (voorheen: het regionale centrum voor de opleiding van advocaten CRFPA -Centre Régional de Formation Professionnelle des Avocats) • Conseil National des Barreaux (Nationale Raad van Franse Balies) <p>Rechtsgrondslag (in het Frans): Artikel 13 en artikel 21-1 van la loi du 31 décembre 1971 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques</p>
Vorm van introductieopleiding		<ul style="list-style-type: none"> • Cursussen bij CRFPA (zie hierboven, <i>École d'avocats – EDA</i>) • Stage (gerechten, bedrijven) • Cursus op master 2-niveau • Stage bij een advocatenkantoor (zie hieronder voor meer details, sectie "In verschillende fasen opgedeelde introductieperiode"
Toelatingsexamen/-toetsing voorafgaand aan de introductieperiode	JA	Toelatingsexamen CRFPA Rechtsgrondslag (in het Frans): article 57 du décret n°91-1197 du 27 novembre 1991 en arrêté du 11 septembre 2003 fixant le programme et les modalités de l'examen d'accès au CRFPA
Vast curriculum tijdens de introductieperiode	JA	Besluit nummer 91-1197 van 27 november 1991 waarin het beroep advocaat wordt georganiseerd, subsectie 3, artikel 57 (sous section 3 du décret n° 91-1197 du 27

	<p>novembre 1991, notamment article 57).</p> <p>Initiële opleiding van zes maanden – hoofdonderwerpen:</p> <p>Beroepsethiek, het opstellen van wetten, pleiten en debatteren, procedures, management van een advocatenkantoor, een moderne vreemde taal.</p>
<p>Bijzonderheden met betrekking tot EU-recht en taalvaardigheden:</p>	<p>JA</p> <p>Taalvaardigheidstraining: Het toelatingsexamen van CRFPA omvat een mondelinge toets in één van de moderne vreemde talen die worden genoemd in de bijlage van de beschikking van 11 september 2003 betreffende het programma en de voorwaarden van het toelatingsexamen van CRFPA (Arrêté du 11 septembre 2003 fixant le programme et les modalités de l'examen d'accès au centre régional de formation professionnelle d'avocats)</p> <p>Opleidingen betreffende EU-recht: Artikel 57 van besluit nummer 91-1197 van 27 november 1991 (décret n° 91-1197 du 27 novembre 1991), EU-recht wordt niet genoemd als onderdeel van de algemene basisopleiding. In de beschikking van 7 december 2005 (Arrêté du 7 décembre 2005 fixant le programme et les modalités de l'examen d'aptitude à la profession d'avocat) is echter bepaald dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in het programma dat is opgenomen in de bijlage van het besluit uitdrukkelijk wordt verwezen naar "Gemeenschapsrecht en Europees recht" (institutioneel recht/materieel recht van de EU). - het toelatingsexamen een mondelinge oefening moet omvatten van 15 minuten die volgt op een voorbereidingsperiode van drie uur over een zaak op het gebied van civiel, handels-, sociaal, straf-, bestuurs- of Gemeenschapsrecht, naar keuze van de kandidaat ("<i>coefficient 2</i>"). (artikel 3 van de beschikking van 7

	<p>december 2005).</p> <p>Het curriculum van de regionale balieopleidingen (EDA) is divers en bevat steeds vaker een cursus op het gebied van EU-recht, vanwege de toenemende invloed van EU-recht op Frans recht op alle gebieden. EU-recht wordt vaak niet alleen onderwezen in gespecialiseerde cursussen, maar ook via andere onderwerpen (strafrecht, civiel recht, sociaal recht). De delegatie van Franse balies (Délégation des Barreaux de France (DBF)) heeft een module over EU-recht ontwikkeld die door enkele regionale balieopleidingen wordt gebruikt.</p>	
In verschillende fasen opgedeelde introductieperiode	JA	<p>Rechtsgrondslag (in het Frans): Article 58 du décret n° 91-1197 du 27 novembre 1991</p> <p>De opleiding van 18 maanden wordt onderverdeeld in 3 kalenderperioden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 6 maanden bij CRFPA zijn gewijd aan het opdoen van de basisvaardigheden • 6-8 maanden zijn gewijd aan het uitvoeren van een Individueel Pedagogisch Project (PPI) – er zijn 2 mogelijkheden voor deze opleiding: een stage (rechterlijke organisatie, bedrijven) of een universitaire master II-opleiding • 6 maanden stage op een advocatenkantoor (deze stage valt onder een tripartiete overeenkomst die moet worden ondertekend door de regionale balie, de advocaat in opleiding en de stagesupervisor)
Beoordeling/Examen na de introductieperiode	JA	<p>Aan het eind van de introductieopleiding bij CRFPA moet de kandidaat slagen voor het examen voor het geschiktheidscertificaat voor het beroep van advocaat (CAPA) in overeenstemming met de procedures die zijn opgenomen in de beschikking van 7 december 2005 (Arrêté du 7 décembre 2005 fixant le programme et les modalités de l'examen d'aptitude à la profession d'avocat)</p>

<p>Onderscheid tussen permanente educatie/specialisatieopleidingen</p>	<p>JA</p> <p>Rechtsgrondslag (in het Frans): Article 85 du décret n° 91-1197 du 27 novembre 1991</p> <p>Elk jaar publiceert de Nationale Raad van Franse Balies een nationale lijst met advocaten die één of twee specialisaties hebben verworven, met inbegrip van de specialisatie inzake het recht te pleiten voor een hof van beroep, zoals is beschreven in artikel 1, lid 4, van de wet van 31 december 1971 (zie de bovenstaande sectie "Stappen om een volledig bevoegde advocaat te worden").</p>
<p>Verplichtingen met betrekking tot permanente educatie</p>	<p>JA</p> <p>Ethische verplichtingen tot het volgen van permanente educatie zijn wettelijk vastgelegd na overleg met de Nationale Raad van Franse Balies, die de procedures vaststelt.</p> <p>Rechtsgrondslag (in het Frans):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Article 14 -2 de la loi du 31 décembre 1971 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques (Permanente educatie is verplicht voor advocaten die zijn ingeschreven bij de balie) • Articles 85 et 85-1 du décret du 27 novembre 1991 organisant la profession d'avocat • Décision à caractère normatif n 2011-004 du 25 novembre 2011 portant délibération sur les modalités d'application de la formation continue des avocats
<p>Verplichtingen met betrekking tot specialisatieopleidingen</p>	<p>JA</p> <p>Rechtsgrondslag: article 85 du décret du 27 novembre 1991 organisant la profession d'avocat</p> <p>Advocaten met specialisatie besteden de helft van hun tijd voor permanente educatie aan hun specialisatie(s)</p>

Verplichtingen met betrekking tot het leren van vreemde talen	Geen verplichtingen
Verplichtingen ten aanzien van EU-recht als inhoud van permanente educatie	Geen verplichtingen
<i>4. Accreditatiesystemen en aanbieders van opleidingen</i>	
Mogelijkheid van accreditatie	<p>JA</p> <p>Er is geen verplichte accreditatieprocedure voor het aanbieden van opleidingen voor advocaten.</p> <p>In besluit nr. 2011-004 (Décision du 25 novembre 2011 portant délibération sur les modalités d'application de la formation continue des avocats) is vastgesteld dat de opleidingsaanbieder de Nationale Raad van Franse Balies jaarlijks, tweemaandelijks of elk semester een uitgebreid programma met opleidingsactiviteiten voor de betreffende periode zal toesturen. Het is alleen verplicht het programma in te dienen; de Nationale Raad van Franse Balies controleert de inhoud van het opleidingsprogramma of de aangeboden opleidingsactiviteiten niet.</p>
Aantal aanbieders van opleidingen die geaccrediteerde activiteiten voor permanente educatie aanbieden	Er zijn geen gegevens beschikbaar (Aangezien er geen verplichte controle is over de aangeboden opleidingen, zijn er geen gegevens beschikbaar met betrekking tot het aantal opleidingsaanbieders.)
Soorten aanbieders van opleidingen die geaccrediteerde activiteiten voor permanente educatie ontwikkelen	<ul style="list-style-type: none"> • CRFPA - Regionale centra voor de professionele opleiding van advocaten (<i>Écoles d'avocats</i> – EDA) • Balies • Organisaties die door de Franse balies zijn ingesteld of worden beheerd • Geaccrediteerde private aanbieders van opleidingen

<p>Aantal aanbieders van opleidingen die specialisatie-opleidingsactiviteiten organiseren</p>	<p>Er zijn geen gegevens beschikbaar (Aangezien er geen verplichte controle is over de aangeboden opleidingen, zijn er geen gegevens beschikbaar met betrekking tot het aantal opleidingsaanbieders.)</p>	
<p>Soorten aanbieders van opleidingen die geaccrediteerde opleidingsactiviteiten voor specialisatie ontwikkelen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Balies • Organisatie die door de Balie wordt beheerd of is ingesteld • Geaccrediteerde private commerciële aanbieder van opleidingen (advocatenkantoren) • Geaccrediteerde private of publieke aanbieder van opleidingen zonder winstoogmerk (universiteiten) • Niet-geaccrediteerde private commerciële aanbieder van opleidingen • Niet-geaccrediteerde private of publieke aanbieder van opleidingen zonder winstoogmerk 	
<p>Activiteiten en methoden</p>		
<p>Soorten opleidingsactiviteiten die worden geaccepteerd conform de verplichtingen voor permanente educatie of specialisatieopleidingen</p>	<p>Permanente educatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Publicatie van juridische artikelen • Opleiding die wordt verzorgd door advocaten, scholen of andere professionele opleidingsinstellingen • Juridische colloquia of conferenties, of bijeenkomsten die direct gerelateerd zijn aan de beroepsactiviteiten van advocaten • Opleidingen verzorgd door advocaten • Permanente educatie via onderwijs op afstand 	<p>Deelname aan opleidingsactiviteit en in andere lidstaten:</p> <p>Opleidingsuren of -punten behaald in het buitenland tellen mee voor het vervullen van de permanente-educatieverplichting en in overeenstemming met de regels die zijn vastgelegd in het hieronder vermelde Besluit nr. 2011-004 van 25</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Wederzijdse erkenning van permanente-educatie-uren in andere lidstaten 	<p>november 2011</p> <p>Rechtsgrondslag: Décision à caractère normatif n 2011-004 du 25 novembre 2011 portant délibération sur les modalités d'application de la formation continue des avocats, article 6</p>
--	--	--

5. Toezicht op opleidingsactiviteiten

<p>Organisaties die betrokken zijn bij het toezicht op permanente-educatieactiviteiten</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het beroepsopleidingscomité van de Nationale Raad van Ordes van advocaten - Controle van de permanente educatie die wordt aangeboden door de regionale centra voor de professionele opleiding van advocaten (CRFPA) - Controle van de programma's voor permanente educatie in het kader van toewijzing van interprofessionele financiering voor permanente educatie van beoefenaars van vrije beroepen (FIF-PL - <i>Fond Interprofessionnel de Formation des Professionnels Libéraux</i>) waarbij opleidingen die door CRFPA worden aangeboden, worden geëvalueerd op basis van twee criteria: stijl (doelgroep en modaliteiten) en inhoud (diversiteit van opleidingen op alle rechtsgebieden, rekening houdend met specifieke juridische onderwerpen) • FIF-PL stelt financieringsovereenkomsten op met elk van de "écoles d'avocats" (Regionale balieopleidingen)
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Het beroepsopleidingscomité van de Nationale Raad van Ordes van advocaten wijst een deel van de FIF-LP-leningen toe aan vakorganisaties van professionele advocaten die zijn geregistreerd als aanbieder van beroepsopleidingen, volgens artikel L. 6351-1 en overeenkomstig de Franse arbeidswetgeving (Code du travail), en die hun programma voor permanente educatie hebben ingediend bij de Nationale Raad van Ordes van advocaten. De inhoud van het programma wordt echter niet gecontroleerd. Er is alleen een verplichting tot indiening.
<p>Toezichtproces</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In besluit nr. 2011-004 (Décision à caractère normatif n 2011-004 du 25 novembre 2011 portant délibération sur les modalités d'application de la formation continue des avocats) wordt vermeld dat de opleidingsaanbieder jaarlijks een gedetailleerd programma van opleidingsactiviteiten voor de betreffende periode moet indienen bij de Nationale Raad van de Franse balies. • De balieraden (<i>Conseils de l'Ordre des Barreaux</i>) controleren <i>a posteriori</i> of is voldaan aan de verplichtingen inzake permanente educatie (artikel 17 van loi n° 71-1130 du 31 décembre 1971; artikel 85-1 van décret du 27 novembre 1991 en artikel 8 van décision à caractère normatif n. 2011-004
<p>Organisaties die betrokken zijn bij het toezicht op specialisatie-opleidingsactiviteiten</p>	<p>Er is geen verplichte en uitgebreide controle van de inhoud van trainingen voor permanente educatie voor advocaten, die met name worden aangeboden door private of publieke niet-professionele entiteiten.</p> <p>De Nationale Raad van Ordes van advocaten controleert alleen de opleidingen die worden aangeboden door de regionale centra voor de professionele opleiding van advocaten (CRFPA) en</p>

	voert in het kader van de validatieprocedure een optionele controle uit van de opleidingen die worden aangeboden door private-sectorentiteiten, naar aanleiding van een aanvraag tot inschrijving die door deze entiteiten is ingediend (zie voor de gedetailleerde procedure artikel van besluit nr. 2011-004 (décision à caractère normative 2011-004)).
Toezichtproces	Alleen een <i>a posteriori</i> controle met betrekking tot het voldoen aan de verplichtingen inzake permanente educatie voor elke advocaat is verplicht, met inbegrip van permanente educatie voor gespecialiseerde advocaten. De controle wordt uitgevoerd door de Balieraden (<i>Conseils de l'Ordre des Barreaux</i>) (zie art. 14-2 loi n° 71-1130 du 31 décembre 1971 en artikel 85 van décret du 27 novembre 1991).

6. Nationale hervorming van het opleidingsstelsel

Eind 2011 heeft de Nationale Raad van Ordes van advocaten besloten tot afschaffing van de soepele regeling van 20 uur in één kalenderjaar of 40 uur in twee opeenvolgende jaren, evenals het berekenen van verplichtingen voor permanente educatie op een jaarbasis van 20 uur training.

Deze herziening is nog niet geïmplementeerd gezien de bedenkingen die zijn aangevoerd door de Kanselarij (centrale administratie van het Ministerie van Justitie).

Besluit nr. 2011-004 is in 2011 herzien; een verdere hervorming ligt daarom niet onmiddellijk in het verschiet.

Bron: Proefproject - Europese justitiële opleiding: "Lot 2 – Study on the state of play of lawyers training in EU law", uitgevoerd door de Raad van balies van de Europese Unie (CCBE) en het Europees Instituut voor bestuurskunde (EIB)